

Stjepan Antoljak

Prof. Filozofskog fakulteta u Zadru, u mirovini
Zagreb, Zajčeva 31

MIHO BARADA (1889—1989)

UDK 42 BARADA

Pregledni članak

Primljeno: 15. 3. 1990.

U red najistaknutijih hrvatskih povjesničara ulazi Miho Barada (1889—1957), čiji su svi radovi istraživačkog smjera. Svojim kritičkim proučavanjem izvora znatno je proširio i produbio naše dosadašnje znanje o starijoj srednjovjekovnoj povijesti hrvatskog naroda. O temeljnim pak problemima hrvatske povijesti iznio je pregledna i sugestivna mišljenja koja su i danas uklesana u našoj historiografiji. U svojim istraživanjima služio se i rezultatima iz drugih oblasti, npr., arheologije, toponomastike, itd.

1.

Barada se rodio 16. III. 1889. u Segetu Donjem kraj Luciusovog rodnog grada Trogira, od seljačkih roditelja. Njegovi pređi prebjegli su ovamo iz Bosne i nazivali su se »Giljanovići«,¹ a kasnije i »Giljanovići rečeni Barada«. Naziv pak Barada poslije je sasma prevladao nad onim prvim koji se je pomalo zaboravljao u toj obitelji (Gušić 1960, 139).*

¹ P. Budmani kaže da je prezime Giljanović »u naše vrijeme u Dalmaciji« (Rječnik JAZU III, Zagreb 1891, 133).

* Kratice za dosadašnje prikaze života Mihe Barada, koje koristimo u ovome radu:

ESIH 1932 — Esih, I. Dr. Miho Barada, Obzor, Zagreb, 12. IX. 1932, br. 204.

Meni je svojevremeno Miho Barada tumačio da to prezime dolazi od talijanske riječi »sbarare«, što bi značilo: zatvoriti prolaz branikom ili prepriječiti, zakrčiti put. No da li je tako nastao taj nadimak, teško je utvrditi! Inače, za izraz Barada postoji istoimena arapska riječ koja dolazi od izraza Barda, a znači »hladno«.² To navodimo samo kao kuriozitet! U pjesmi kod nas pak: Barda označuje neki top, upravo okrnjeno lubardu.³

I dok je mlađi brat Mihov Ante ostao s roditeljima na zemlji kao težak, poslan je naš Mihovil u sjemenište »da uči škole«, što je tada bio jedini način da se stekne više obrazovanje. Sličan primjer imamo i kod Grge Novaka a čitavog niza intelektualaca u Dalmaciji koji su prošli kroz tzv. »šeminarij«.

Nakon završene gimnazije u Splitu (1908) te studija teologije u Zadru (1912), koji je na njega učinio trajan upliv, kao mladi svećenik postavljen je za upravitelja župe u Docu Donjem pod Mosorom, gdje je ostao 3 godine (1912—1915). Nakon toga premješten je za župnika u siromašno selo Bitelić, gdje je upravljao tom župom punih 5 godina (1916—1921) (Gušić 1960, 139—140; Antoljak 1983, 438) i u tom selu je dočekao svršetak I svjetskog rata. Kako je bio po prirodi jednostavan i pristupačan svakome, ubrzo ga je ondašnji narod bez razlike na vjeru zavolio i smatrao »svojim«. Tu je ušao u dušu seljaka i upoznao njihove prilike, tradiciju i način narodnog vjerovanja. Stoga je već tada tražio načina kako da to kritički shvati pa je čak pokušavao naći i adekvatnu literaturu, a napose historijsku (Gušić 1960, 140). Barada se je uvijek, i u Zagrebu, rado i često sjećao svoga Bitelića gdje su nastale brojne anegdote o njemu. Dapače se je iz zluрадosti pričalo da je htio Bitelićane prevesti na starokatoličku vjeru, što nije točno.

Poslije završetka svjetskog rata imenovan je za župnika u svome Segetu Donjem. Ondje je ostao od 1921. do 1927, sve do svoga odlaska u Zagreb na daljnje studije. Dolazeći često u Trogir, koji je trebao ove 1989. godine proslaviti svečano njegovu 100 godišnjicu rođenja, pronašao je na tavanu trogirske općine trogirske notarske knjige iz 13. stoljeća kao i sudske knjige iz istoga vremena koje su ga toliko zaokupile da ih je počeo u Segetu ispisivati. Shvativši njihovu vrijednost za hrvatsku srednjovjekovnu povijest, obavijestio je o tome Šišića, koji je odmah došao u Seget da ih vidi i ostao nekoliko dana Baradin gost (Gušić 1960, 140).

ANTOLJAK 1941 — Antoljak, F. Barada Miho, Hrvatska enciklopedija II, Zagreb 1941.

GUŠIĆ 1960 — Gušić, B. Miho Barada (1889—1957), Ljetopis JAZU 64, Zagreb 1960.

ANTOLJAK 1983 — Antoljak, S. Barada Miho, Hrvatski biografski leksikon I, Zagreb 1983.

² Enciclopedia cattolica I, Città di Vaticano 1948, 7.

³ Rječnik JAZU I, Zagreb 1880—1882, 184.

U razgovoru sa Šišićem Barada je iznenadio ovoga našega velikoga povjesničara svojim znanjem iz naše povijesti i kritičkim stavom. Stoga ga je Šišić, oduševljen njime, nagovorio da napusti Seget i dođe na Filozofski fakultet u Zagreb, kao redoviti student. To je Barada, iako u 37-godini života i učinio 1926, a 1929. diplomirao. U jesen pak 1929. postaje doktor filozofije nakon obrane svoje disertacije: *Topografija Porfirogenetove Paganije* pred doktorskom komisijom kojoj je predsjedao Šišić. Ovu je radnju i tiskao u Starohrvatskoj prosvjeti (NS II, Zagreb, 1928, 3—20) te na kraju kaže: »I etvo u morfohistogenetivi topografski podaci, osim one neznatne izmjene, potpuno su istiniti i tačni«.

No, to je bila samo polovica puta njegovog napredovanja u historijskoj nauci jer uskoro, na nagovor svoga mentora i učitelja Šišića i na zagovor don Frane Bulića kod splitskog biskupa dra Kl. K. Bonefačića (kome se je Barada zamjerio što ga je u jednom pismu svome prijatelju, koji je taj list pokazao ovome prelatu, nazvao »neobuzdana bodulska mazga« — ovaj je, naime, bio sa Krka — i taj mu se na taj način osvetio da mu nije dao dozvolu za odlazak u Rim) odlazi ipak na daljnje usavršavanje u »vječni grad« na glasovitu Visoku vatikansku školu za paleografiju, diplomatiku i arhivistiku, koju je završio 1931. g. sa odličnim uspjehom (Antoljak 1983, 438). Tom je prilikom svratio na sebe ne samo pozornost čuvenoga paleografa Katterbacha, predstojnika ove škole, nego je čak jedna njegova kolegica Engleskinja napisala o Baradi opširan članak u »Manchester Guardianu«, gdje ga je obasula s puno pohvala o njegovom znanju iz paleografije i diplomatike i čak objelodanila njegovu sliku.

Za vrijeme Baradinog studiranja u Rimu Šišić ga je ponekad zaduživao da mu nešto pogleda u vatikanskom arhivu ili biblioteci, što je ovaj s najvećom pripravnošću činio, ali je uz to obogatio i svoj izvorni fond ispisima iz tih obiju ustanova, gdje je nalazio na prijepise rukopisa Tome arhiđakona, HSMA i HSM.

Nakon povratka iz Rima u domovinu na kraće vrijeme postaje nastavnik na tadašnjoj biskupskoj gimnaziji u Splitu, a 1932. izabere ga Teološki fakultet u Zagrebu za izvanrednog profesora crkvene historije umjesto fra dra Julijana Jelenića koji je otišao u mirovinu (Gušić 1960, 141—142). I dok se je on kolebao što da uradi, te je išao i Jeliniću, a s njime i ja, na razgovor, pa onda govorio i sa Šišićem i G. Novakom, a i još nekima, ipak je u sebi konačno prelomio te se početkom 1933. preselio u Zagreb (Gušić 1960, 142), gdje uskoro nađe lijepi stan na Medveščaku, a nekoliko godina kasnije preseli se u kuću, kupljenu na Černomeru.

Sada se je mogao mirno baviti proučavanjem hrvatske medijevalistike. God. 1937. Teološki fakultet bira ga za redovnog profesora crkvene povijesti, a Hrvatska bogoslovna akademija povjerava mu da bude urednik časopisa »Croatia sacra« (1935—1941). Konačno, zalaganjem

Šišića i G. Novaka Filozofski kalutet bira ga za honorarnog nastavnika za pomoćne historijske nauke, koje je dotada dobrovoljno predavao dr Lj. Hauptmann, a Barada od 1933. do 1940. godine. Od 1937. predaje i nacionalnu povijest, a nakon smrti svoga učitelja Šišića, (21. I. 1940) na poziv Proforskog vijeća Filozofskog fakulteta postaje njegov nasljednik na katedri hrvatske narodne povijesti, što su potvrdili 1. III. 1940. i kraljevski namjesnici (Gušić 1960, 142). Na tom položaju ostao je sve do svoga umirovljenja koje je tražio iz zdravstvenih razloga. Kada sam ja imenovan docentom novije hrvatske povijesti (1526—1790 1940. od bana Subašića, upravo na poticaj Barade, na što su pristali i Hauptmann i G. Novak, dogovorili smo se nas dvojica da ja uz to predajem i hrvatsku historiografiju, a Barada svoje omiljene izvore za hrvatsku srednjovjekovnu povijest.

Poslije okupacije, stvaranjem NDH 1941. Barada se povlači iz javnosti, iako se bavi i ilegalnom djelatnosti na razne načine, te se i dalje posvećuje svojoj omiljenoj hrvatskoj medijevalistici. Ovo njegovo djelovanje opisao je na svoj način 11. IV. 1944. jedan sveučilišni profesor Filozofskog fakulteta koji je bio uhapšen od ustaške vlasti slijedećim riječima: »Dr Miho Barada svećenik dosta neuravnotežen zauzumlje često protuhrvatsko stanovište. U svojoj župi Biteljić, nastojao je svojevremeno prevesti narod u starokatoličku crkvu, zalaže se svake zgrade za Grgu Novaka, te je njegov slipeći sljedbenik. Nije intelektualno jak niti je opasan.«⁴ T

Tri godine poslije oslobođenja, 1948, izabran je za dopisnog člana JAZU u čijem Historijskom institutu organizira paleografske tečajeve i predavanja iz latinske paleografije. Istovremeno je pripremao za tisak svoje trogirске notarske spise i rukovodio prepisivanjem Luciusove ostavštine, koju je dobio iza 1945. od Kaptolskog arhiva u Splitu na uporabu, a te prepise su obavljali pod njegovim nadzorom don Mate Hailo i poznati književnik Marin Bego u Arhivu JAZU. Ovamo je Barada dolazio svakoga dana (i često sam ga i ja pratio) i sa njima radio, pregledavao i korigirao ono što su oni ispisivali u velike ukoričene sveske. Nakon što je sva ova Luciusova ostavština prepisana, vratio ju je lijepo ukoričenu u nekoliko svezaka Barada Kaptolskom arhivu u Splitu, a za svoj uloženi dugogodišnji trud oko toga prepisivanja odbio je pismeno pozamašnu u ono doba svotu novaca, koju mu je JAZU u obliku honorara službeno dodijelila⁵ (Antoljak, 1979, 173 i bilj 15). No ova suma ipak nije propala, jer su je drugi na odjelu, gdje je bio i Barada, vrlo korisno znali upotrebiti. Kada je osnovan Filozofski fakultet

⁴ Ovo je učinjeno u obliku zapisnika koji je taj profesor potpisao, a uz Baradu dao je podatke i o Grgi Novaku, Antunu Barcu, Stjepanu Antoljaku, Mirku Deanoviću, Ramiru Bujasu, Stjepanu Škrebu, Stjepanu Ivšiću, Rudolfu Cesaru, Milovanu Gavazziju i Albertu Bazali.

⁵ Antoljak, S. Vransko običajno pravo, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru 18, 1979, 173 i bilj. 15.

u Zadru pristao je Barada da formira ondje katedru povijesti, ali uslijed izvjesnog nesporazuma ipak do toga nije došlo. To svjedoči i pismo dra Ivana Grgića, bibliotekara Hsitorijskog arhiva u Zadru, upućeno 5. I. 1957., u kome ga ovaj uvjerava »da postoji ovdje (tj. u Zadru: S. A.) samo žaljenje«, što on »nije došao na ovaj Fakultet i uopće u Zadar« (Antoljak 1979, 171—172) — Još od 1948. kod Barade se je počela javljati hipertenzija, a pored toga se je razvijala sve jača mrena na oba oka. Kada se je dao operirati od dra Gardilčića (danas nije među živima: S. A.), jedno oko mu je bilo sasvim izgubljeno i vid mu je bio samo djelomično povraćen, što je on krio. No i taj je vid posljednjih godina stao još više slabiti uslijed jakoga tlaka, te je postao sve više razdražljiv i svadljiv i to ga je još više izoliralo od svijeta, a uz to je bio i lično razočaran. Poslije zatražene mirovine odlazi u Seget, gdje najviše boravi, a povremeno dolazi u Zagreb u svoju kuću na Černo-mercju, koju je sa bratom još prije II svj. rata kupio.

Kada je početkom srpnja 1957. g. opet došao u Zagreb, ondje je radio na korekturi svoga zadnjega djela *Starohrvatska seoska zajednica*. Upravo pri obavljanju toga posla iznenada je nastupilo moždano krvarenje i smrt 9. VII. 1957. (Gušić 1960, 144).

Petnaest dana prije svoje smrti (25. VI. 1957) napisao mi je u Skopje svoje posljednje pismo, u kome je rekao ovo:

»Dragi Toni!

Stigao sam u Zagreb oporavljen i smiren, ali sam ovdje nervozan, premda niti sam još koga vidio ni s nekim govorio. Dne 15/6. primio sam na korekturu »Star. seos. Zajednicu« i »Prilozi«, to sam u Segetu obavio i danas vraćam. Tvoju radnju nekako sam u isto doba primio, danas ću sastaviti referat i sutra vratiti u Skoplje. Što se to tebe uhvatilo? Nemezis prirode! Zato budi miran, ne uzrujavaj se, drži se one tvojih zemljaka: Bog je tako htio! Dobro da ideš u Dubrovnik... Moj put po Makedoniji, kako mi izgleda, neće se ostvariti. Ja sam putovati nemogu i neću... U Segetu sam radio Polj. (Poljički: S. A.) st. Ide rad glatko i brzo kako se nisam ni nadao. Jaću ovdje ostati do prvih dana kolovoza, a tad ili u Seget ili gdje drugdje, još nisam odlučio.

Sad mi ostaj zdravo i veselo. Tvoj plači-da nerečem ono drugo-drug Mijo.«

Međutim, već je sve bilo kasno. Barada je sve više slabio i iznenadna smrt omela je u njegovoj 68-godini života sve njegove buduće planove. Vijest o njegovoj iznenadnoj smrti zatekla me je u Dubrovniku gdje sam radio u tamošnjem arhivu.

Baradino tijelo preneseno je iz Zagreba i on je sahranjen u Segetu Donjem s lijeve strane seoskog groblja, a ne kod onoga čempersa blizu mora pri kraju istoga groblja, kako je želio, izjavivši mi ne jedamput da to želi zato da mu more stalno oplakuje noge!

2.

Barada, kako se je tek u zrelih godinama počeo baviti hrvatskom poviješću, napisao je u vezi sa svojim istraživanjima u Rimu, obzirom na druge suvremene naše historičare, manji dio radova, zapravo 45 — što radova, radnji, rasprava, prikaza, kritika, članaka i knjiga.

Zato je prvi njegov rad i bio mali, pod naslovom *O našim običajima »biranja kralja«*, gdje zaključuje da se ovdje radi isključivo o folklornom i to općem običaju, a ne o kakvom slavenskom ili čak specijalno hrvatskom (Starohrvatska prosvjeta NS I, Zagreb-Knin 1927, 197—208). No zato je drugi rad već bio obimniji i to je zapravo ona njegova doktorska disertacija: *Topografija Porfirogenetove Paganije* (Starohrvatska prosvjeta NSII/1-2, Zagreb-Knin 1928), a onda slijedi njegova recenzija knjige Julijana Jelenića koga će naslijediti na Teološkom fakultetu *Problem dolaska franjevacu u Bosnu* (Starohrvatska prosvjeta NS II/1—2). U Šišićevom zborniku (1929) objelodanio je Barada pak: *Vrijeme smrti i obiteljski odnošaji bana Mladena II* (Šišićev zbornik, Zagreb 1929, 167—171). U toj raspravi on je podržao i osnažio mišljenje Šišića kojega je pobijao dr Dane Gruber, da je Mladen II umro prije 1343, jer je, Barada, našao prilikom prepisivanja arhivalija srednjovjekovne komune u Trogiru novu građu koja je i potvrdila točnost Šišićevih navoda.

Još u Rimu izradio je veću studiju pod imenom *Episcopus Chroatensis*. Ta rasprava, koju je napisao već 1928, imala je izaći u Starohrvatskoj prosvjeti, ali kako je ona prestala izlaziti, onda ju je tiskao u »Croatia sacra« C II, Zagreb 1931, 161—215). U njoj se je pozabavio samim nazivom: *Episcopus Chroatensis* te osnutkom i prvim vremenima opstanka Ninske i Kninske biskupije, analizirajući tom prilikom i pitanje pokrštenja Hrvata te pitanje glagoljice i borbe za samostalnu narodnu crkvu. Tom prilikom je kritički, služeći se izvorima, odbacio na nacionalnom romantizmu satkane razne »tradicije«, tj. Grgur Ninski se je borio za integritet svoje biskupije, a nije se svađao s ostalim biskupima za glagoljicu, jer upravo oni su bili njeni fautores (ESIH 1932).

Svakako, ovo Baradino izlaganje nije se slagalo s upravo tada izašlim radovima Ch. Šegvića i A. Dabinovića sa čijim sadržajem je bio upoznat, ali Barada, kako piše na početku te svoje rasprave makar što je pročitao spomenute radnje, ipak ni u čemu nije našao »shodnim odstupiti« od svoga prvobitnoga sastavka, »što će čitatelj moći uvidjeti«.

Zanimajući se usput rukopisom Pavla Đakona, napisao je rad koji je izašao god. 1931. u Splitu pod nazivom *Le vicende de manoscritto di Paolo Diacono*. U istom gradu objelodanio je 1932 i svoju čuvenu raspravu *Dinastičko pitanje u Hrvatskoj XI stoljeća* (Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku L, Split 1932, 157—198). U ovoj svojoj novoj vrlo studioznoj raspravi Barada se osvrće na onaj period hrvatske ra-

nije povijesti koji je dosta taman. Ujedno je nasuprot zastarjelom gledanju Hauptmanna, utemeljenom na osnovi Šišićevih izvornih podataka sakupljenih u »Povijesti Hrvata« (1925), iznio u novom svjetlu sile smjernice koje su sudjelovale pri propasti hrvatske države, a to je razdoblje od smrti Zvonimira do Kolomana. Tada je Barada i dao prvi put reprodukciju jedne dosada nepoznate isprave u prijepisu iz 1050. g. iz kartulara benediktinske opatije na otoku Tremiti pohranjenog u Vatikanskoj biblioteci u Rimu, a u kojoj se navodi »iudex« Berigoj, vladar Neretljana. Time su, poslije velike Šišićeve »Povijesti Hrvata«, dani u obliku revizije novi pogledi u povijesti Hrvata u doba narodnih vladara.

Svi ovi Baradini radovi izašli su prije njegovog definitivnog prese-ljenja u Zagreb 1933. godine. Tu on tiska »*Scriptorium*« opatije sv. Krševana u Zadru (Godišnjak Zagrebačkog sveučilišta, Zagreb 1933, 3—17), u kome kritizira rad Giuseppea Prage o *Scriptoriumu* sv. Krševana,⁶ i to »radi talijanske javnosti, da se vidi kakve su, a i zna tko su te veličine koje se geriraju kao vrhovne sudije u historijskim pitanjima Dalmacije, te turaju u strani svijet mnoštva raznovrsnih tobože znanstvenih sastavaka«. Nadalje kaže da je on u ovoj raspravi daleko »od svake nacionalne prizme«; doduše, da ovo napiše potakla ga je »nacionalna odbrana i čast, kao i stručni ponos,« koji, ispovijeda, da je stekao »na talijanskom tlu«.

Kada je 1934. Praga kao odgovor na ovakvu Baradinu kritiku odgovorio polemičnim radom⁷, u kome ga je pokušao zajedno sa V. Novakom pobiti radi beneventane, a i napose je kritizirao Baradino tumačenje imena Sedeh kao i njegovo »Dinastičko pitanje«, iznoseći u čemu je još pogriješio, Barada mu nije ostao dužan te je 1935. u novo-osnovanom znanstvenom časopisu (Jugoslavenski istoriski časopis I, Ljubljana-Zagreb-Beograd 1935, 489—502) detaljno, a i vrlo oštro osvrnuo na ovaj Pragin odgovor, ukazujući ponovno na Pragine greške i propuste. S ovakvim stavom Barade složio se je i V. Novak koji se je priključio njegovoj ocjeni samo s ovim riječima: »Odgovori prof. Barade« su i »moji«.

Slijedeća Baradina rasprava je: *Iz starohrvatske povijesti: I Seoba Hrvata i Srba* (Nastavni vjesnik XLII, Zagreb 1933/34, 172—179, 250—252), gdje ukazuje da su se Hrvati, na osnovu Porfirogeneta, doselili u Dalmaciju iz careve Bijele Hrvatske, tj. iz poznije Male Poljske, dok »sa seobom Srba nismo na čisto«, jer je car slabo upućen u »seobu Srba«. Ujedno upozorava da se je »protiv doselenja Hrvata i Srba iz Povoljsja i Polablja najviše dosada opirala lingvistika«. U drugom dijelu

⁶ Praga, G. Lo »*Scriptorium* dell'abbazia dei benedettini di San Grisogono in Zara, Archivio storico per la Dalmazia, fasc. 39—40, 42—43, 45—49, Roma 1929—1930.

⁷ Praga G. Lo »*Scriptorium*« di San Grisogono in Zara. Note polemiche, Atti e Memorie della Società Dalmata di Storia Patria, III—IV, Zara 1934.

Iz *starohrvatske povijesti*: II pod naslovom *Natpis hrvatske kraljice Jelene* (Nastavni vjesnik XLIII, Zagreb 1934/35, 73—78), koji je posvetio don Frani Buliću »na spomen«, ispravlja datum 10. II. 976. na 8. X. 975. kada je možda i umrla kraljica Jelena. To su bili sve mali, ali vrijedni radovi koji ipak nisu prošli bez kritike. Tako se je St. Stanojević već 1935. osvrnuo u svojem poznatom stilu na Baradin rad o seobi Hrvata i Srba, jer smatra da je pitanje seobe Srba i Hrvata i njihovog dolaska »jedno od najvažnijih i najzanimljivijih, ali i najtežih pitanja u našoj istoriji« te prigovara Baradi što drži da je Porfirogenet točan za tu seobu, a slabo se služi s drugim piscima-izvorima. Zato i zaključuje da je ova Baradina rasprava »puna neosnovanih pretpostavaka i pitanje o seobi Srba i Hrvata njome nije dovedeno bliže rešenju«.⁸

No svi ovakvi kritički pristupi Baradinim radovima nisu ga ni u čemu omeli te on tiska novu raspravu *Historicitet imena Svačić* (Vjesnik hrv. arh. društva NS XVI, Zagreb 1935, 137—141), u kojoj kaže da za to ime Svačić zna stara i nova historiografija, ali »historija ne zna« već samo za Snačić ili Značić. U daljnjem radu, gdje je tiskana *Tabella plumbea Traguriensis* (Vjesnik hrv. arh. društva NS XVI, 11—18) tj. olovna ploča, koju je pročitao, obradio i preveo s latinskog, a ona je nađena na nekom brežuljku u blizini Trogira (sada je u Arheološkom muzeju u Zagrebu) ustvrdio je Barada da spada u red tabli ili zapisa od uroka.

Interesantan je i njegov polemični osvrt na Jadrijevićev članak *Gdje se nalazio Ridition, biskupski grad sv. Aureliana* (Makarska 1936, Croatia sacra VII/15—16, Zagreb 1937, 124—128), u kome pobija mišljenje Jadrijevića u vezi s izrazom »trans« i upozorava na fra Jadrijevićeve greške, kontradikciju i njegov »naučni« metod.

Svjedok sam s kolikom je radošću 1938. dočekaao izlazak iz tiska svoje poznate rasprave *Dvije naše vladarske isprave. Diplomatičko-paleografska studija* (Croatia Sacra VII/13—14, Zagreb 1937, 1—96) kao posebne knjige. U njoj je s velikom kritičnošću i erudicijom iznio novo tekst Trpimirove i Muncimirove isprave te ih isporodio s raznim njihovim prijepisima i dao im uz uvod vrlo uspjeti znanstveni komentar. Ujedno pobija L. Katića koji je iznio njihov najstariji prijepis iz 16. stoljeća »bez većeg naučnog aparata, tumačenja i zaključka« i koji mu je onemogućio uvid u jedan prepis ovih povelja u arhivu splitke biskupske kurije, te zaključuje da »isprave Trpimira i Muncimira« iako »nisu sačuvane u originalu nego u kasnim prepisima« one su »ipak po svemu autentične«. Godinu dana poslije izlaska te rasprave u obliku knjige osvrnuo se je na nju s puno pohvala V. Novak i rekao da je »studija prof. Barade snažna prinova diplomatičko-paleografskoj literaturi, a rezultati, koje ona daje u pogledu autentičnosti spomenutih isprava, jesu sigurni, dok za grafički izgled dotičnih originala ostajemo impresionirani

⁸ Jugoslavenski istorijski časopis I, 1935, 547—550.

rani njegovim sudovima, po kojima je original Trpimirove isprave bio napisan rimskom kurzivnom minuskulom, a Muncimirove karolinom.⁹ No poslije 1945. začudio nas je stav na katedri hrvatske povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Poslije odlaska Barade s te katedre obje su ove isprave proglašene falzifikatima, što je u naučnoj historijskoj javnosti izazvalo samo začuđenje i podsmijeh! Iste one 1938. godine izlazi mu popularni članak *Bašćanska ploča* (Zlatno klasje I/1, Zagreb 1938), a 1940. *Nadvratnik VII stoljeća iz Kaštel Sućurca* (Serta Hoffleriana, Zagreb 1940), gdje polemizira i s drom Ljubom Karamanom o tome spomeniku koji stavlja u II polovicu VII st.

Kao rad treba navesti i Baradin *Skup splitskih povijesnih izvora* (Nastavni vjesnik XLIX, Zagreb 1940/41), gdje on raspravlja i o historijskoj vjerodostojnosti izvora Qualiter, kako ga je prozvao, te o »De Gestis Mihe Madija de Barbezanis, Tabuli A. Cuthesa«, o Memoria — kronotaksi nadbiskupa solinsko-splitskih i po prvi puta u nas o spisu »Reges Hungariae« u Tominoj HSP ili HSMA. Cilj ove rasprave bio mu je da upozori na jedan primjer pogrešnog pisanja »koliko još treba pionirskog rada u sakupljanju materijala da uzmognemo dobiti solidno pisanu hrvatsku povijest. Priručnici hrvatske povijesti niču kao gljive, ali ovaj primjer rješava činjenicu, zašto se vrijednost njihova kroz kratko vrijeme izjednačuje sa onom njihovih korica.« Kao knjiga bila je *Hrvatska povijest za 8. razred srednjih škola* (Zagreb 1941, 5—77 i II izmijenjeno izdanje, Zagreb 1943), čiji su uz Baradu bili autori i L. Katić i J. Šidak. U svome tekstu Barada je dosta slobodno, na osnovu izvora, iznio ondje svoje poglede na starije razdoblje hrvatske povijesti, a period povijesti Dalmacije od 480—1400. g. opisao je u *Hrvatskoj Enciklopediji* (IV, Zagreb 1942), čiji je bio jedan od urednika za hrvatsku povijest, a u kojoj je obradio i nekoliko natuknica (n.pr. *Biograd n/m*). Zatim daje prilog *Iz hronologije hrvatske povijesti* (Časopis za hrvatsku povijest I/1—2, Zagreb 1943) i raspravu *Postanak hrvatskog plemstva* (Časopis za hrvatsku povijest I/3, 193—218), o kome detaljno piše na osnovu »Qualitera« (današnje: Pacte: S. A.), kako ga je prozvao i u čiju izvornost uopće ne sumnja, jer je taj spis i on kao i Rački i Šišić proučio i sa paleografske i diplomatske strane, dok cijeli niz ostalih historičara sve do tada uopće nije tako postupilo, nego su pošli sasama drugim već unaprijed ucrtanim putem, koji ih je odveo na postanak »apendikule« kao failzifikata ili u 13. ili u 14. stoljeću.¹⁰ Nadalje u toj raspravi »o postanku hrv. plemstva »Barada uz to i ubicira sjedište 12-o hrvatskih plemena te na kraju tvrdi da »za narodne dinastije u Hrvatskoj nije bilo plemstva. Od 13—15. st. imamo tri vrste: plemstva dvanaest plemena, donacionalno plemstvo (= vlastela) i ono plemensko

⁹ Ondje V/1—2, Ljubljana-Zagreb-Beograd 1939, 315—317.

¹⁰ Usp. Antoljak, Š. Paota ili concordia od 1102. godine, Zagreb 1980, 236.

(didići)«. Zato mu je »suvišno govoriti o plemstvu u doba narodnih vladara« itd.

Sasma usput mu je članak *Zadar prema Mlečanima od XII do XV stoljeća* (Alma Mater Croatica VII, Zagreb 1944) te mali članak: *Važnost osnutka zagrebačke biskupije* (Kulturno-poviestni zbornik zagrebačke nadbiskupije u spomen 850. godišnjice osnutka I, Zagreb 1944, 1—4), u kome piše da je Ladislav »bez sudjelovanja Rima, sam na svoju ruku«, osnovao »g. 1094. (negdje između druge polovice 1093. i prve polovice 1095.) Zagrebačku biskupiju«, ukazujući na značaj toga čina za hrvatski narod.

Zatim su slijedile sve značajnije i zapaženije Baradine rasprave, radovi, pa i knjige do njegove smrti.

To su u prvom redu *Trogirski spomenici I/1—2, II/1* (MSHSM 44—46, Zagreb 1948, 1950, 1951) koje je pronašao, kako smo već rekli, ispisao i tiskao. U izdanju Splitskog književnog kruga objavljen je god. i posljednji svezak koji je za tisak bio priredio Barada. To su izvori koji zasada sežu od 1263—1299. i odnose se na 13. stoljeće, a u njima ima vrlo važnih onomastičkih i toponomastičkih podataka za navedeno razdoblje hrvatske povijesti i prošlosti Trogira.

Vrijedna pažnje mu je i radnja *Dalmatia Superior* (Rad JAZU 270, Zagreb 1949, 13—113) u kojoj raspravlja o tom nazivu kroz stoljeća i koji se javlja u raznim oblicima, a upravo te razlike imaju svoj povijesni razlog, te time i važnost. Poslije govori o HSMA i njenim raznim prijepisima u Rimu pa pokušava riješiti neka pitanja u vezi s ovim izvorima iz hrvatske povijesti 10. i 11. stoljeća, kao i datiranje upada cara Samuila u Hrvatsku i Dalmaciju.

Zatim slijedi Baradino djelo *Hrvatski vlasteoski feudalizam* (Djela JAZU 44, Zagreb 1952). Ovo je djelo posvetio jedanaestoj stogodišnjici »prvog hrvatskog pisanog spomenika imena i državnosti svjedočanstva isprave kneza Trpimira izdane u Bijaćima kod Trogira 4. ožujka 852. »On je već u uvodu ovoga djela ukazao da za razdoblje hrvatskog feudalizma ima dovoljno izvora, od kojih su sa područja Hrvatske dva glavna i najvažnija izvora Vinodolski zakon iz god. 1288. i Poljički statut iz 1440. U prvom se odražava »uglavnom slika hrvatskog feudalnog kneštva«, a u drugom su »sačuvani ostaci društvenog uređenja općeg, staroslavenskog rodovskog uređenja«. Zato je Barada označio »glavne oznake hrvatskog vlasteoskog uređenja u vrijeme cvata feudalizma u Hrvatskoj, a pri tome« mu je poslužio Vinodolski zakon »za osnov«, koji mu je »zakonito i pravo čedo hrvatskog feudalizma« a ne »nekakav strani upljudak«. Kako je tekst Vinodolskog zakona »teško razumljiv«, Barada ga je u dodatku svoga djela donio i »u današnjem hrvatskom jeziku uz napomene« sa ciljem da »nešto« doprinese »što boljem razumijevanju V.z.« Poslije objelodanjivanja ovoga Baradinog vrlo zapaženog rada našao se je ponukanim akademik dr Marko Kostrenčić da održi preda-

vanje u JAZU 26. V. 1953. pod naslovom: »O radnji prof. dr. Mihe Barade Hrvatski vlasteoski feudalizam«, koje mu je i tiskano u ediciji: »Predavanja održana u Jugoslavenskoj akademiji« (sv. 10, Zagreb 1953, 5—32). Naime, Kostrenčić se je ovom Baradinom radnjom osjetio pogođenim i izazvanim jer je on pobijao neke njegove dotada nedimute postavke o Vinodolskom zakonu. Stoga je Kostrenčić vrlo oštro reagirao i ukazao da je Barada »da bi dokazao svoje teze« bio primoran da izmisli »Krajinu« kao obrambenu jedinicu hrvatske države, za koju je Kostrenčić ustvrdio da ona nije nikada postojala, a »niti je mogla postojati, već je ona plod čiste fantazije«. Zatim se je Baradin kritičar osvrnuo »na neobične metode polemiziranja prof. Barade« te iznosi kako je ovaj »neupućen u materiju o kojoj raspravlja« i da »na svoj način tumači izvore«. Ujedno zaključuje da nikakvog »hrvatskog feudalizma« nije bilo »niti je moglo biti« pa je konačno zaključio Kostrenčić da »radnja prof. Barade Hrvatski vlasteoski feudalizam« ne predstavlja nikakav pozitivan doprinos našoj nauci i našoj historiografiji. Nasuprot, njegove teze, kao plod čiste fantazije bez oslonca u izvorima podortao (S. A.) i kao posljedica nedovoljnog poznavanja problematike, mogu da izazovu zabunu u redovima radnika na našoj povijesti podcrtao (S. A.), napose onih mlađih«.

No poslije ovog predavanja kao i tiskanog polemičnog osvrta Marka Kostrenčića, koji je bio pun žuči, upravo u pogledu Krajine, stali su se naši naučni radnici opredjeljivati za njeno postojanje ili nepostojanje.

Ipak se nitko nije od njih sjetio, a napose ovaj Baradin nemilosrdni kritičar, da za to nije nimalo kriv Barada već Ivan Crnčić koji je prvi otkrio i upozorio na tu Krajinu i pisao njoj, što do 1968. nitko nije to uočio iz ovih ili iz onih razloga. Naime, Crnčić je još 1864. pročitao sa Bašćanske ploče naziv Krajina i zaključio da je ta Krajina »imala biti blizu Krka, a valjda i do samoga Krka i oko njega«.¹¹

Time je Barada, koji je već 1957. umro, posmrtno 1968. rehabilitiran, a da li je Kostrenčić, koji je umro tek 1976, tu ispravu pročitao i priznao svoju ni prvu, a ni zadnju zabludu, nije nam poznato! Inače još i danas citiran u nauci je Baradin rad *Slavenska diaspora i Avari* (Starohrvatska prosvjeta III/2, Zagreb 1952, 7—18) gdje kritizira Porfirogeneta, koji mu kombinira ili kontaminira zato je posao srednjovjekovnih izvora da kažu što je »ispravno, iskrivljeno i netočno, bilo hronološki ili stvarno«, jer to je »jedini ispravni put povijesne metodike«.

Ovaj njegov mali, ali vrlo zapaženi rad podvrgao je svojevremeno svojoj kritici B. Grafenauer, nametnuvši se kao arbiter kroz izvjesno

¹¹ Crnčić, I. Krčke starine, Književnik I, Zagreb 1984, 15, 16, 18. Usp. također Antoljak S., *Miscellanea mediaevalia jugoslavica*. Tko je zapravo prvi od naših historičara upozorio na »Krajinu« sa Bašćanske ploče, Godišen zbornik na Filozofskiot fakultet na Univerzitetot Skopje 20, Skopje 1968, 120—121.

vrijeme i hrvatskoj povijesnoj medijevalistici, čime ipak nije uspio umanjiti važnost ove radnje.

Poslije ovoga rada u istom broju »Starohrvatske prosvjete« tiskao je Barada i *Notae epigraficae* (Starohrvatska prosvjeta III/2, 179—182), gdje ispravlja čitanje nekih epigrafskih natpisa koje su objelodanili Dimitrije Sergijevski i Cvito Fisković.

I dok je dočekao i pregledavao raspravu *Lapčani* (Rad JAZU 300, Zagreb 1954, 473—535), u kojoj je utvrdio niz povijesnih činjenica te na mnoge i upozorio sa svrhom da pokaže gdje i u čemu treba tražiti gradu za srednjovjekovnu hrvatsku povijest—napose detaljno obradivši toponim Lapac i pleme Lapčani sa svim njegovim plemenskim granama, posmrtno su mu izašla dva rada: *Starohrvatska zajednica* (Izdanje JAZU, Zagreb 1957, 5—186) i *Prilozi kronologiji hrvatske povijesti* (1062—1075) (Rad JAZU 311, Zagreb 1957, 185—217).

U raspravi *Starohrvatska seoska zajednica* — i opet u Uvodu — obrazlaže što će sve sadržavati ova vrst njegova rada i što će od izvora zato upotrijebiti. Za utvrđivanje pak zajedničkog hrvatskog društvenog razvoja, kaže da će navesti »obilje gradiva« jer je upravo glavna svrha ove radnje da baš to gradivo iznese i obradi. U Zaglavku je pak iznio »preglednu sažetu sliku društveno-gospodarskih osnovnih ustanova povijesnog razvoja Hrvata u Srednjem vijeku«, a u »Dodatku« »Novigradski zbornik starohrvatskog običajnog prava«, čiji je historijat ne samo donio i opisao nego i objelodanio njegov tekst iz 1551. g. (na talijanskom sačuvan) s hrvatskim prijevodom.

U radnji *Prilozi kronologiji hrvatske povijesti* (1062—1075), predanoj 21. XII. 1956. g, raspravlja o reformnim sinodima 60 i 70. g. 11. st. te o raznim crkvenim ličnostima, napose o banu Gojči i kronologiji kralja Slavca, glede koga Barada naglašava da ostaje na kronologiji koju je napisao još 1932. g. i to su u tu »slabe teze« o Slavcu Karamana i njegovih »pregrijevača«.

No Barada nije ostao samo na takvim vrstama historijske obrade, on je ponekad pisao i prikaze i oštre kritike, pa i nekrologe. Tako kao odgovor na kritiku Marka Perojevića svoje radnje: *Dinastičko pitanje u Hrvatskoj XI st.* odgovorio mu je člankom *Kada je kralj Slavac živio?* (Jutarnji list, Zagreb 23. I. 1934). Onda slijedi kritički prikaz *Dvije publikacije Jože Rusa* (Bogoslovna smotra 20, Zagreb 1932, 497—502), objelodanjene u Ljubljani 1931, a odnose se na rani period hrvatske srednjovjekovne povijesti. Tu Barada ne samo da ga pobija i ukazuje na greške nego i zaključuje da u njima Rus »ne donosi ništa novo niti ih u čemu osvjetljuje« tj. on samo »pregrijava već davno oborene i nedokazane hipoteze«. Poslije 3 godine objelodanjuje recenziju *J. Radonić, Dubrovačka akta i povelje I i II* (JiČ I/1—2, Ljubljana-Zagreb-Beograd 1935), gdje je bio vrlo oštar. Naime, on je autoru ukazao na greške u prepisivanju tih dokumenata i glede čitanja. Na ovu Baradinu kritiku odgo-

vorio mu je J. Radonić u istome časopisu (JIČ I/1—2, 171—176), tvrdeći da Baradina »ocvena njegove zbirke« nije »dobronamerna ni objektivna« i da je uperena protiv SKA. Zato će mu odgovoriti »mirno i hladno« i ujedno pokušava pobiti neke njegove zamjerke, a na kraju mu ipak zahvaljuje »na stvarnim zamerkama i ispravkama«. Kada se je i Gregor Čremošnik upleo da brani Radonića, što ga je ovako napao Barada (Slavija XVI/1, 131—133), ovaj je i njemu dao *Odgovor G. Čremošniku* (JIČ V/1—2, Ljubljana-Zagreb-Beograd 1939, 289—294). U tom časopisu Barada ga pobija i ukazuje mu na njegov pogrešni stav u pogledu paleografije i upozorava ga da se u nauci traži »ispravno shvaćanje teksta, stručno znanje i naučno poštenje. Tko ovoga nema ili neće da se toga drži, taj se samo po sebi odriče svakog prava na raspravu ili dogovor«.

Kada je Barada pak 1941. na molbu uredništva »Nastavnog vjesnika« kritički osvrnuo na mali Šidakov rad pod naslovom *Šidakov problem »Crkve bosanske«* (Nastavni vjesnik XLIX, Zagreb 1940/41, 398—411), u kome je osvrtu pobijao Šidakovu tezu da »u Bosni nikada nije bilo heretike bilo koje vrste« i da nije »u svemu uspio«, ovaj se je našao duboko pogođenim što je tako kritiziran. Tada smo dr Emil Štampar, u ono vrijeme asistent na Filozofskom fakultetu u Zagrebu na katedri hrvatske književnosti i jedan od urednika, »Nastavnog vjesnika«, a sada već pokojni, koji je poslije 1945. bio sveuč. profesor na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, i ja upriličili sastanak između Barade i Šidaka da porazgovore i da se nagode. No temperatura se je među njima tada još više pojačala i nama je uspelo samo toliko da Baradi Šidak pismeno odgovori, što je ovaj i učinio i tiskao u »Nastavnom vjesniku« L, Zagreb 1941/1942, 1—17) pod naslovom Povodom članka dra Mihe Barade: *Šidakov problem »Bosanske crkve«*, gdje ovaj pokušava pobijati Baradu i opravdati svoj stav. Poslije toga je Barada napisao kratki člančić pod nazivom *Osvrt na odgovor J. Šidaka* (Nastavni vjesnik L, 17—20), gdje ga ponovno pobija i uzvraća mu odgovor. S time je stvar među njima legla, ali se oni nikada nisu mogli ipak slagati.

Još je jedan historičar ušao u polemiku s Baradom, a to je bio dr Ljudmil Hauptmann, čiji je rad »Podrijetlo hrvatskoga plemstva« bio tiskan u Radu HAZU (Zagreb 1942, 79—112). Prikazujući, dakle, Barada ovaj Hauptmannov rad, koji se je od prikaza pretvorio u kritiku, on mu je ukazao da »nije riešio« podrijetlo hrvatskog plemstva i ujedno je upozorio na neke njegove stvarne pogreške koje su mu se potkrale, te ustvrdio da su neki njegovi navodi »netočni« i »krivo postavljeni«. Na kraju pak je ponovio da ni Hauptmann ni drugi prije njega, »jer nisu riešili postanak hrvatskog plemićkog dualizma kao ni odnos Hrvata osvajača prema Slavenima, bivšim avarskim podložnicima, nisu riešili ni pitanje podrijetla hrvatskoga plemstva« (B. M., Ljudmil Hauptmann, *Podrijetlo hrvatskoga plemstva*, Rad HA 273, Zagreb 1942, 79—112; Časopis za hrvatsku poviest I/8, Zagreb 1943, 287, 288).

Ovakav žestoki napadaj u obliku recenzije u »Časopisu za hrvatsku poviest«, čiji je Barada bio i jedan od urednika, bila je posljednja njegova izravna kritika nekoga, jer više nije sastavljao ni prikaze ni kritike — uslijed zauzetosti i sve većeg slabljenja očiju. Naime, kada je izašla nova radnja Lj. Hauptmanna: »Hrvatsko praplemstvo« (Razprave I, Slov. ak. zn. in umetn., Ljubljana 1950), začudo Barada se nije odmah na nju osvrnuo nego je to indirektno učinio tek 1954. g. svojom radnjom *Lapčani*, podvukavši da je ova njegova radnja ujedno i odgovor članku (S. A.) izašlom u Razprave SAZ i U, Ljubljana 1950, 35—115.

Zato se je još 1932. odužio od srca svome nekadašnjem učitelju u Vatikanu, dru Brunu Katterbachu, kome je napisao lijepi i topli nekrolog u »Obzoru« (br. 14, Zagreb 20. I. 1932), a 1940. vrlo osjećajni članak svome dragome učitelju u Zagrebu, dru F. Šišiću (kojega je naslijedio na katedri) pod naslovom: »*In memoriam nuper defuncti Dr Ferdinandi Šišić*« (Alma Mater Croatica III, Zagreb 1939/40). Kako nam je nekolicini bilo poznato, Barada se je bavio i topografijom Hrvatske i Dalmacije te je u tu svrhu upotrebljavao malu ukoričenu teku u koju je upisivao pojedine srednjovjekovne lokalitete-toponime, pribilježavajući gdje se, u kojem izvoru nalaze i gdje bi mogli biti. U vezi s tim nas dvojica smo se često nadmetali za takve toponime i gdje se nalaze, a napose glede Maglina i Kamenjana. Danas te njegove teke više nema-izgleda da ju je netko »posudio« ili sakrio.

Isto tako je Račkijeva »Documenta« naprosto preplavio svojim marginalijama, ispravljajući naročito njegovo datiranje i čitanje i vršeći izvjesne nadopune. Izgleda da danas ni njih nema! Uz to je posjedovao i Luciusov »De Regno Dalmatiae et Croatiae« (Amstelodami 1666), koji je poslije njegove smrti iščezao i možda se nalazi negdje u JAZU.

Što se je dogodilo s Baradinom ostavštinom u rukopisima, napose s njegovim predavanjima izrađenim na osnovu izvora, a uvezanih u teke, te bibliotekom? Zna se jedino da je on imenovao za njenog oporučitelja dra Br. Gušića koji je o njemu i napisao dosta kratki nekrolog. On je i preuzeo nešto od te ostavštine, a ostalo su učinili drugi, napose »posudili« njegova predavanja u rukopisu i još neke stvari jer su im njegovi nećaci vjerovali. Samo se zna da se danas jedan mali djelić njegovih rukopisa čuva u Arhivu Hrvatske (29. V. 1945: »Nobilitas et hereditas« u šplatama i ispisi iz Rima), a za glavni i preostali dio možemo se samo domišljati gdje bi mogao biti.

Kada sam prije nekoga vremena razgovarao s jednim od njegovih nećaka glede te ostavštine i pitao za pojedine osobe, on mi, sa ljutnjom, nije htio ništa reći te je izjavio da ne želi u to ulaziti. Jasno, ali istinito!

Kakav je bio čovjek taj naš pravi historičar? Po naravi bio je vrlo impulsivan, iskren i otvoren, gostoljubiv, požrtvovan prijatelj i drug i napose u svojoj struci nesebičan i susretljiv.

Neki su ga smatrali svadljivim, a to je upravo zato što je bio otvoren pa i prema onima koji su bili dvolični, naročito u JAZU, gdje nije mogao upravo zbog svoje jednostavnosti i otvorenosti postati pravi član nego ostati do smrti samo dopisni.

Ali kako je bio ponekad nagao i time si nehotice stvorio više protivnika nego je trebalo, tako je i lako zaboravljao nesporazume i neslaganja i lako se izmirivao s takvim osobama. Inače je od svoga dolaska u Zagreb surađivao sa svojim učiteljem Šišićem, u koga je ovaj polagao velike nade, i nije ga u tome razočarao. Barada je čak s njim redigirao novo izdanje njegova »Pregleda hrvatske povijesti«.¹²

Zbog druženja sa Grgom Novakom, pa i V. Novakom kao i F. Šišićem, neki su smatrali da je i on »mason«. No kada je susreo jednoga kolegu-profesora, inače poznatoga klerikalca koji je to širio o njemu, rekao mu je: »Vi govorite da sam mason, ali ja nažalost, moram kazati, da nisam.«

Isto tako se je pričalo da je ateist što smo mi, koji smo znali njegov stav prema religiji, odlučno opovrgavali i izjavljivali da vjeruje, a to što ne trpi papu u ono vrijeme, to je bila njegova lična stvar jer nije volio pape zato što su bili Talijani. Svakako danas bi ga volio u osobi Vojtile-Poljaka — da je živ!

Barada je bio i vrlo dobar domaćin, a i odgojitelj trojice svojih nećaka koji su danas poznati doktori medicine.

Kao naučni radnik Barada je bio čisti historičar, istraživač i kritički obrađivač izvorne građe. On se je nasuprot Šišiću, koji je ulazio u široku problematiku i veće okvire obrade naše povijesti, bavio naoko malim pitanjima i problemima hrvatske srednjovjekovne povijesti te je njihovim rješenjima većinom uspješno i upravo matematički pojašnjavao i rasvjetljavao pojedina razdoblja iz vremena hrvatskih narodnih vladara, služeći se uspješno i arheološkim spomenicima, a i toponomatskom.

I on je kao i Šišić obrađivao izvjesne periode burne prošlosti. Zadra i njegove okolice, toga središta starih hrvatskih plemena, ali zato ne tako često kao njegov učitelj i povijesti Zagreba. Samo je jedanput ušao u pitanje postanka zagrebačke crkve u 11. st, uza sve danas zastarjele radove Ivana Krstitelja. Tkalčića, o čemu bi se i te kako moglo sada nešto više reći.

I dok se Šišiću pripisuje da je osnovao svoju historijsku školu iz koje su izašli brojni povjesničari, za Baradu se to ne može kazati jer on je bio i ostao pretežno individualist. Uz to je bio čvrsto uvjeren u svoje znanstvene rezultate. Od njih je teško odstupao, dok je Šišić u tome pogledu bio mnogo elastičniji i kompromisniji od njega.

¹² Novak, V. Ferdo Šišić, Ljetopis JAZU 54, Zagreb 1949, 404.407.

Svi radovi Mihe Barade istraživačkog su smjera. U njima se dosadašnji rezultati ili zabacuju ili ispravljaju ili daju novi (Antoljak 1941, 216).

Barada je, dakle, svojim kritičkim proučavanjem izvora znatno proširio i produbio naše dosadašnje znanje o starijoj srednjovjekovnoj povijesti hrvatskoga naroda.

O temeljnim pak problemima hrvatske povijesti iznio je pregledna i sugestivna mišljenja koja su i danas uhodana i uklesana u našoj historiografiji, koja gubi u Baradi uistinu medijevalistu visokoga ranga.

Da zaključimo. Danas, kada se kod nas historičari sve manje intenzivno bave medijevalistikom, koju je sada nadmašilo proučavanje novije hrvatske povijesti, zaslugom Šidaka i tzv. Šidakove škole, ipak i Barada — uz Ferdu Šišića — ostaje čvrst i temelja stub moderne naše historiografije na čijem rezultatima iz srednjega i novoga vijeka počiva nadgradnja naše »magistrae vitae«. Zato se i danas moramo zapitati: kako smo se odužili ovoj dvojici naših velikih historiografa?

Summary

MIHO BARADA (1889—1989)

One of the most distinguished Croatian historians in Miho Barada (1889—1957) with his research works. By critical research of the authentic he broadened and deepened our knowledge about the older medieval history of the Croatian nation. He also set down synoptic and suggestive thoughts that are now engraved in our historiography. In his research he made use of results from other fields such as: archeology, toponomasty etc.

The summary translated into English Dubravko Pajalić